

زنان و مجسمه‌های ماندگار مادر و کودک در

شهرها

3 مرداد 1401

یکی از شاخص‌های مبلمان شهری مجسمه‌ها و نمادهایی است که در جای جای شهر نصب می‌شود. مجسمه‌های نصب شده عموماً بر مبنای شاخص‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در شهرها نصب می‌شود اما برخی از آنها بستری برای همگرایی و تسری حس تعلق به شهر را بیشتر با خود همراه دارد. از نمونه‌های این نوع نمادها یا مجسمه‌ها می‌توان به مجسمه‌های مادر و کودک که در اغلب شهرهای کشور و جهان قابل مشاهده است اشاره کرد. این نوع مجسمه‌های در اشکال حمایت، حفاظت و حتی کار و اشتغال زنان و در برخی موارد شاخص شهادت زنان در دوران انقلاب مثل مجسمه محبوبه دانش در میدان شهدا منطقه 12 شهر تهران بستری از همبستگی و حس تعلق را در شهر تداعی می‌کند. از دیگر مجسمه‌های می‌توان مجسمه زن چادری در پارک منطقه 22 تهران یا مجسمه زنان کوزه به دست درکنار فشاری آب در پارک کوروش شریعتی تهران، جملگی بیانگر حضور زنان در شهر است و این مهم نیازمند توجه بیشتر به نمادها و مبلمان‌های شهری ایجاد خواهد کرد. هریک از این نمادها تلاشی است برای اتصال به این مفهوم که زنان و مردان هر دو جامعه شهری را می‌سازند و هرچه نمادهایی از این دست بیشتر در شهر دیده شود فرصت بهره‌گیری عادلانه و عاطفی‌تر و همبسته‌تر در شهر افزون می‌شود. یادآور می‌شود که مجسمه‌سازی از هنرهای بشری است که سابقه‌ای به وسعت تاریخ بشری دارد و ایرانی‌ها نیز جدا از این جریان فرهنگی نبودند امروزه آثار گرانقدری از مجسمه‌های گوناگون زن و مرد در حفاری‌ها و مناطق برجای مانده از گذشته به دست ما رسیده که نشان از توجه پیشینیان به این هنر که امروزه لباس شهری به تن کرده دارند.

امروزه مجسمه‌ها بخشی از هویت شهری است که شهر را به نماد هویت و فرصت گردشگری مبدل ساخته است. در تحقیقی بر مجسمه‌های شهری در تهران در سال 1397 آمده است این مجسمه‌ها علاوه بر الزامات شرعی، فرهنگی و دوری از برهنگی، از لحاظ موضوعی مضمون مادر بیشترین وجه هویتی را به خود اختصاص داده است که از منظر اجتماعی، نموداری از پذیرش عام این تصویر از زن در جامعه و از سوی دیگر جنبه تبلیغاتی آن توسط سفارش‌دهندگان آثار می‌باشد و سایر هویت‌ها و جنبه‌های مرتبط با زنان نظیر جنبه‌های اجتماعی، همچون تصویر مفاخر و مشاهیر زن ایرانی کمتر مورد توجه هنرمندان و سفارش‌دهندگان قرار دارد. (1) این مهم بیانگر آن است که هویت مورد نظر جامعه شهری بیشتر روی نقش مادری زنان تمرکز دارد در حالی که زنان به دلیل هویت انسانی خود بستری از نقوش اجتماعی و فردی را با خود همراه دارند آنان خواهران، همسران، اندیشمندان، نویسندگان و هنرمندان شهروندان این شهر هستند که قادرند فرصتی برای توسعه و نشاط فرهنگ و صنعت و هنر و کشور و شهرها باشند و جای جای شهر نیازمند آشناسازی شهروندان با هویت و ماهیت کار آنها است. همچنان که مجسمه محبوبه دانش چنین اثری را در بر دارد. به واقع چرا مجسمه‌هایی از مریم میرزاخانی

رياضيدان جهاني، سيمين دانشور، پروين اعتصامي، منيره گرجي وسپيده كاشاني و..... در شهر ديده نمي شود!؟

اصولا از آنجا كه مجسمه ها هويت بخش مكان و فضا هستند و به عنوان يك نماد همواره موجب اتفاقات نيك در يك شهر مي شوند نمادي براي شهر و ديار افراد مي شوند، از اين رو به كارگيري اين نمادها ظرفيت سازي براي هويت بخشي به شهر و شهروندان است تا بتواند همگرابي و همدلي بيش تري را ميان ساكنين شهر ايجاد كند. بهره گيري از نمادهاي بومي يكي ديگر از ظرفيت هاي ساخت مجسمه در شهرها است شايد بتوان سنندج را به عنوان شهري كه در ساخت اين نوع نمادها پيشتاز بوده مورد توجه قرار داد(2)

يكي از اين مجسمه ها تعلق به اولين زن تاريخ نويس، مستوره اردلان دارد، كه در نزديكي همان محلي كه وي در آنجا مي زيسته است، نصب كرده اند، محله «خانقاه». زن نمايانده شده در اين مجسمه، نه به خاطر زيبايي يا به خاطر تاكيد بر عنصر مادري، بلكه به خاطر كتابي كه در دست دارد و بسيار نمايان است، توجه هر بيننده اي را كه حتي هيچ اطلاعاتي از شخصيت وي را نداشته باشد به خود جلب مي كند. ديگر مجسمه، زني كوزه به دوش را نشان مي دهد، كه لباس كردي به تن دارد. معمولا شهرها از داشتن مجسمه هاي زنان به جز نقش مادري كه بسيار ارزشمند است محروم هستند لذا توجه مديريت شهري به اين مهم ضرورتي انكارناپذير است. برگزاري دو سالانه هاي مجسمه سازي در تهران يا سفارش مجسمه هايي كه برگرفته از هويت زن ايراني و گسترش نقش زنان در عرصه هاي هنري، فرهنگي، اجتماعي و سياسي و اقتصادي تلاش براي معرفي چهره هاي شاخص به مردم است؛ مردمي كه شهر مكان عبور و سكونت دائمي آنها است و اين مهم بستري براي تعامل بيشتر و آشنا شدن با مشاهير و الگوهاي موثر از زنان اين شهر فارغ از نقش مهم مادري است!

زهرآ نژادبهرام

*پاورقی:

1- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=509509>

2- <https://vista.ir/w/a/21/6yvbh>